

# МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Харківський інститут

## Кафедра психології



В.Ю. Догадіна

Схвалено на засіданні кафедри  
психології

Протокол № 1 від 28 серпня 2024 р.

Завідувач кафедри *Л.В.Лантух* Л.В.Лантух

## СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

### Кризова інтервенція

спеціальності:

053 Психологія  
(шифр і назва спеціальності)

освітнього рівня

бакалавр  
(назва освітнього рівня, ОКР)

освітньої програми:

Психологія  
(назва освітньої програми)

спеціалізації:  
(за наявності)

Практична психологія  
(назва спеціалізації)

Харків XI ПрАТ «ВНЗ «МАУП» 2024 р.

**Розробники силябусу навчальної дисципліни:**

Туриніна Олена Леонтіївна, доцент, кандидат психологічних наук, професор  
кафедри психології

Свір Вікторія Василівна, доцент, кандидат психологічних наук, доцент  
кафедри психології

*Туриніна, Свір*

**Викладач:**

Туриніна Олена Леонтіївна, доцент, кандидат психологічних наук, професор  
кафедри психології

*Туриніна*

Силябус розглянуто і затверджено на засіданні кафедри психології  
Протокол від 28 серпня 2024р. № 1

## Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Кризова інтервенція
Шифр(и) та назва(ви) спеціальності(стей)	053 Психологія
Рівень вищої освіти	(перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	Обов'язкова
Кількість кредитів і годин	4 кредити/120 годин. Лекції 20 годин. Семінарські/практичні заняття: 14 годин Самостійна робота 86 годин'
Терміни вивчення дисципліни	1 семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	
П.І.Б. викладача	Турина Олена Леонтіївна,
Науковий ступінь	к. психол. н.
Вчене звання	доцент
Посада	<i>професор кафедри психології</i>
Дисципліни, які викладає НПП	ОК30 Теорія та практика психотренінгу ОК34 Кризова інтервенція
Напрями наукових досліджень	Профілактика психічного здоров'я особистості в умовах пандемії коронавірусу» «Програма профілактики психічного здоров'я особистості»
Посилання на реєстри ідентифікаторів для науковців	

Додаткові ресурси {за бажанням викладача, за наявності}	
Контактна інформація викладача:	
E-mail	
контактний телефон	
телефон кафедри (за наявності)	_0992262408
Портфоліо викладача на сайті кафедри/Інституту	<a href="https://kh.maup.com.ua/кафедра-психології/">https://kh.maup.com.ua/кафедра-психології/</a>

**1. Коротка анотація до дисципліни.** Стрімкі темпи науково-технічного розвитку, динамізм соціальних процесів, оновлення морально-ціннісних орієнтирів, екологічна криза на Півдні України, есхатологічні пророкування, війна з РФ і загроза використання ядерної зброї – усе це зумовлює психологічну напругу, викликає стрес, провокує депресію та особистісну кризу як планетарну хворобу ХХІ століття.

**Предметом вивчення** дисципліни «Кризова інтервенція» є особливості експрес-діагностики психічних станів особистості в умовах війни, технології кризового втручання та методи надання екстренної психологічної допомоги.

**2. Метою вивчення дисципліни** є оволодіння теоретичними знаннями та практичними навичками щодо розпізнавання (на основі експрес-діагностики) небезпечних психічних станів задля невідкладного втручання і надання кваліфікованої допомоги людям, які опинилися в кризовій ситуації.

**Завдання вивчення дисципліни** – сприяти формуванню інтегральних та професійно-орієнтованих рис, культури гуманного ставлення до осіб, які опинилися в умовах кризової ситуації; формувати активну життєву позицію, розвивати критичне мислення майбутніх фахівців, їх творчу уяву, саморефлексію, професійно-аналітичні здібності, аутопсихологічну компетентність; вдосконалювати навички самостійної роботи з психологічним матеріалом тощо.

**3. Формат курсу:** очний (*offline*)

**4. Програмні результати навчання (загальні, фахові компетентності):**

**Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач**

- здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем кризової психології і практики кризових втручань в умовах війни через опанування нових знань, методичних розробок, що накопичені у світовій психологічній науці (СК1);

- самостійно планувати, організовувати та здійснювати експрес-діагностичне дослідження з визначення актуального психічного стану особистості (СК2);

- обирати та застосовувати доказові методики і техніки практичної діяльності з надання екстренної психологічної допомоги у закладах освіти, інших соціальних установах, громадських організаціях та об'єднаннях, у т.ч. в осередку надзвичайної ситуації (СК3); - здійснювати практичну діяльність (кризову інтервенцію) з використанням науково верифікованих методів та технік (СК4);

- організовувати та реалізовувати психоедукаційну і тренінгову роботу для різних категорій населення у напрямку підвищення резильєнтності особистості в умовах війни (СК5).

- ефективно взаємодіяти з колегами (фахівцями різних галузей, які дотичні до надання медико-психологічної та соціально правової допомоги) в мультидисциплінарних командах (СК6).

#### **Програмні результати навчання**

- Знати й уміти розробляти і впроваджувати програми і матеріали (просвітницькі, розвиткові, тренінгові, консультативні тощо) індивідуальної та групової роботи з дітьми та дорослими в умовах війни, оцінювати їх якість, встановлювати ефективний зворотний зв'язок (ПР5, ПР6, ПР7).

- Вирішувати етичні дилеми, що часто виникають в роботі з людьми, які знаходяться в несприятливих (кризових) психічних станах, з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності (ПР9).

- Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності та індивідуальних потреб конкретного індивіда (ПР11).

- Визначати потребу у переправленні та скеровувати осіб, які звертаються за психологічною допомогою, до спеціалізованих установ (етичні комітети галузей) або відповідних профільних фахівців (правозахисників, соціальних працівників, представників благодійних організацій та міжнародних фондів, консультантів з кар'єри, психотерапевтів, психіатрів та ін. (ПР12).

#### **Здобувач повинен знати:**

- феноменологію і класифікацію кризових станів;
- моделі горювання, динаміку горя, ознаки патологічного горювання; · структуру суїцидальної поведінки, види суїцидів, чинники ризику розвитку суїцидальних проявів;
- принципи кризової інтервенції та психологічного супроводу особистості в кризових ситуаціях різного типу;
- сучасні технології невідкладної психологічної допомоги різним категоріям осіб залежно від типу кризової ситуації і важкості кризового стану, зокрема, потерпілим від наслідків фізичного і сексуального насильства, звільненим з військового полону та евакуйованим з небезпечних для життя територій.

#### **Здобувач повинен уміти:**

- надавати невідкладну психологічну допомогу постраждалим під час природних і соціогенних катастроф;
- диференціювати методи кризового втручання з огляду на специфіку ситуації та соціально-психологічні характеристики реципієнтів;
- розрізняти ознаки реактивних станів, володіти методами психологічного втручання на стадії гострого горя;
- володіти засобами попередження суїцидів, здійснення інтервенції та поственції суїцидальної поведінки;
- здійснювати кризову інтервенцію та подальший психологічний супровід осіб (дітей і дорослих), які постраждали від наслідків війни.

### **5. Тривалість курсу**

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
<b>«Кризова інтервенція»</b>	
<b>Курс</b>	<b>4</b>
<b>Семестр</b>	<b>8</b>
<b>Обсяг кредитів</b>	<b>4</b>
<b>Обсяг годин, в тому числі:</b>	<b>120</b>
<b>Аудиторні</b>	<b>20</b>
<b>Семінарські заняття</b>	<b>14</b>

<b>Модульний контроль</b>	<b>2</b>
<b>Семестровий контроль</b>	<b>2</b>
<b>Самостійна робота</b>	<b>86</b>
<b>Форма семестрового контролю</b>	<i>іспит</i>

#### 6. Статус дисципліни: обов'язкова

**7.Пререквізити:** Навчальна дисципліна «Кризова інтервенція» пов'язана з такими навчальними дисциплінами, як «Психологія стресу», «Психологія життєвих криз та кризове консультування», «Сучасні напрямки психологічного консультування для вразливих соціальних груп» та «Психотехніки особистісного розвитку».

**8.Технічне й програмне забезпечення /обладнання – програми та сервіси для перевірки оригінальності текстів (Plagiat, Antiplagiat, Unicheck).** Комп'ютер для проведення аудиторних занять, доступ студентів до Інтернету.

#### 9. Політика курсу:

**Політика виставлення оцінок** (пропущені заняття, відпрацювання пропусків): кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених здобувачам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу здобувача; пропущені заняття відпрацьовуються; пропуски поточного та тематичного контролю відпрацьовуються. Форму і час відпрацювання здобувач та викладач взаємопогоджують.

**Політика академічної поведінки та доброчесності** (плагіат, поведінка в аудиторії): конфліктні ситуації мають відкрито обговорюватись в академічних групах з викладачем, необхідно бути взаємно толерантним, поважати думку іншого. Плагіат та інші форми нечесної роботи неприпустимі. Недопустимі підказки і списування у ході семінарських занять, контрольних роботах, на іспиті. Норми академічної етики: дисциплінованість; дотримання субординації; чесність; відповідальність; робота в аудиторії з відключеними мобільними телефонами.

**10. Зміст дисципліни:** Курс складається з двох змістових модулів. Кожен модуль, у свою чергу, складається з лекційної та семінарської частин:

Змістовий модуль 1. «Основи кризової інтервенції».

Змістовий модуль 2. «Особливості кризового втручання при різних видах криз».

**11. Система оцінювання навчальних досягнень.** Оцінювання знань здійснюється відповідно до «Положення про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (<https://drive.google.com/file/d/1ENRncPY-dU2qLke7awVKn1OdfG88Hg8D/view>).

#### Система оцінювання навчальних досягнень

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4	6	6
Відвідування практичних занять	1	2	2	5	5
Робота на практичному занятті	10	2	20	5	50
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-

Разом	56	91
Максимальна кількість балів:	147	
147:100=1,47. Студент набрав X балів; Розрахунок: X:1,47 = загальна кількість балів.		

## 12. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Під час вивчення курсу виконуються *самостійні роботи*.

1. Вступ до кризової інтервенції.
2. Психологічний дебрифінг: переваги і недоліки.
3. Психологічні наслідки полону і тортурів.
4. Технологія розвитку навичок психологічної саморегуляції для консультантів телефонів довіри та інших екстрених психологічних служб (гарячих ліній).
5. Психотерапія «бойового виснаження» у військовослужбовців.
6. Динаміка психогенних розладів, що виникли внаслідок гуманітарних катастроф.
7. Стандартизовані опитувальники особистісного та візуально-діагностичного спрямування в роботі кризового консультанта.
8. Психологічна допомога жертвам фізичного та сексуального насильства.
9. Психологічні наслідки вимушеної евакуації. Синдром втоми від війни. Провина вцілілого.
10. Профілактика вторинної травматизації та вікарних травм у надавачів психологічних послуг під час війни.
11. Війна як екстремальна життєва ситуація. Психологічні стани під час війни.
12. Сучасні теорії криз та екстремальних ситуацій.
13. ПТСР як відстрочена реакція на стрес.
14. Надання допомоги дітям, що пережили травматичну ситуацію.
15. Психологія залежних станів.

### Критерії оцінювання:

- змістовність – 3 бали
- відповідність темі та вимогам оформлення – 2 бали.

Максимальна кількість балів за самостійну роботу – **5 балів**.

## 13. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Модульний контроль здійснюється у вигляді комплексних контрольних робіт.

### Критерії оцінювання:

№ п\п	Критерії оцінки знань студента виявлених під час проведення модульного контролю	кількість балів
1.	студент в процесі усної (письмової) відповіді дає правильні відповіді на <b>всі поставлені запитання</b> , виявляє високий рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу. Викладає свою відповідь системно та логічно, упевнено і правильно аргументує власну позицію, робить висновки, тощо	<b>25 балів</b>
2.	студент має належний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, на поставлені запитання відповіді дає, переважно, правильні, однак допускає певні неточності у визначеннях правових категорій, не завжди належно (коректно) аргументує відповідь або правильно відповідає лише <b>на половину поставлених запитань</b> , тощо;	<b>15 бали</b>
3	студент має задовільний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, на поставлені запитання відповідає, але не на всі, допускає певні неточності у визначеннях базових категорій, не завжди належно (коректно) аргументує або правильно дає відповідь <b>на 1/3 (одну третину) поставлених запитань</b> тощо.	<b>10 бали</b>
4.	студент дає неправильні відповіді на поставлені запитання, виявляє неналежний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, неспроможний послідовно і правильно аргументувати свою відповідь або взагалі <b>не в змозі відповісти на поставлені запитання</b> , тощо.	<b>0 балів</b>

Максимальна кількість балів - **25 балів**.

## 14. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання:

*Іспит.*

**Залік і іспит** проводиться в усній формі (3 теоретичних питання), за відповідь на які максимально можливо отримати **20 балів**.

Перерахування у традиційну систему:

1) **20** балів – правильні та повні відповіді на всі запитання - «відмінно/зараховано», А, 100-90 балів;

2) **15** балів – студент відповів на всі запитання, однак допускає певні неточності у визначеннях базових категорій, які не впливають на правильність відповіді в цілому – «добре/зараховано», В-С, 89-75 балів;

3) **10** балів - студент відповів недостатньо повно і конкретно на поставлені запитання, хоч і відобразив знання основного програмного матеріалу, а також при правильній відповіді на два з трьох поставлених питань – «задовільно/ зараховано», D-E, 74-60 балів;

4) **0** балів – дає неправильні відповіді на поставлені запитання, виявляє неналежний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, неспроможний послідовно і правильно аргументувати свою відповідь або взагалі не в змозі відповісти на поставлені запитання - «незадовільно/незараховано», F-FX, 59-0.

**ЗАГАЛЬНА ПІДСУМКОВА ОЦІНКА (в балах)** = результати поточної роботи + результати іспиту.

### **15. Орієнтовний перелік питань для семестрового комплексного контролю.**

1. Критична ситуація в житті особистості.
2. Критерії відмінності критичної і екстремальної ситуації.
3. Типи критичних ситуацій.
4. Поняття кризи. Типології криз, їх опис.
5. Основні підходи у зарубіжній та вітчизняній психології до вивчення вікових криз
6. Підходи до вивчення екзистенційних і духовних криз (В.Франкл, Р.Асаджіолі, С.Гроффа, Е.Йоманста ін.).
7. Психологічні методи діагностики стану кризи.
8. Психологічна допомога особистості в періоди вікових криз.
9. Кризова інтервенція при спробах суїциду.
10. Кризове втручання при переживанні втрати.
11. Кризова інтервенція, принципи і методи.
12. Основні техніки кризової інтервенції.
13. Надання психологічної допомоги жертвам насильства.
14. Кризова інтервенція при посттравматичному стресі.
15. Групова кризова психотерапія.
16. Методи надання екстреної психологічної допомоги.
17. Стихійна масова поведінка людей в екстремальних ситуаціях.
18. Психологічний дебрифінг.
19. Методи та методики психологічної діагностики в кризовому консультуванні.
20. Посттравматичний стресовий розлад, діагностичні критерії, основні напрямки реабілітації.
21. Суїцидальна мотивація і психологічна робота з нею.
22. Вікові особливості суїцидальної поведінки.
23. Умови, що сприяють проживанню горя. Кризове втручання та психологічне консультування дітей, які пережили горе.
24. Оцінка вторинної травматизації. Превенція вторинної травми.
25. Супервізія та її роль у кризовій інтервенції.
26. Посттравматичні стресові розлади.
27. Психологія горя (симптоми, фази, робота горя і т.д.).
28. Психологія насильства (визначення, фактори психотравми, наслідки).
29. Кризова допомога жінкам, постраждалим від насильства.
30. Завдання, етапи і форми кризової психологічної допомоги.



## 16. Шкала відповідності оцінок

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	<b>A</b>	відмінно	зараховано
82-89	<b>B</b>	добре	
75-81	<b>C</b>		
68-74	<b>D</b>	задовільно	
60-67	<b>E</b>		
35-59	<b>FX</b>	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	<b>F</b>	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

## 18. Рекомендовані джерела (література):

### Основна (базова):

1. Булах І.С. Психологія життєвих криз особистості : навчальний посібник. Вінниця, ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 110 с.
2. Мороз Р. А. Психологія травмуючих ситуацій та надання психологічної допомоги : *методичні рекомендації*. Миколаїв : Іліон, 2016. 224 с.
3. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій : *методичний посібник* / за ред. З. Г. Кісарчук. К. : ТОВ “Видавництво “Логос”. 2015. 207 с.
4. Чаркіна О.А. *Методичні матеріали з навчальної дисципліни «Кризова психологія»* для магістрів напряму підготовки 053 Психологія. Кривий Ріг: вид. КДПУ, 2016. 33 с.
5. Черезова І.О. Психологія життєвих криз особистості : *навчальний посібник* [для студентів вищих навчальних закладів]. Бердянськ, БДПУ, 2016. 193 с.

### Допоміжна література

1. Воеводська Олена, Чаркіна О.А. Кризова психологічна допомога як засіб профілактики ПТСР в умовах війни. *Психологічний супровід особистості в умовах війни* : Матеріали щорічної звітної науково-практичної конференції студентів і молодих учених / Під ред. З.М. Мірошник, О.А. Чаркіної. Кривий Ріг: Вид-во «Криворізький державний педагогічний університет», 2023. С. 49-55.
2. Іоффе М. Особливості невербального аспекту спілкування в управлінській діяльності. – Київ: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2023. – 200 с.
3. Карамушка Л. М. “Організаційна психологія: сучасні тенденції та правові аспекти”. — Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, 2021. – 332 с
4. Тернер А. К. Мова тіла. Книга 1 / переклад з англійської Ганни Литвиненко. — Київ: Жорж, 2024. — 436 с.
5. Шевченко, І. П. . Психологічна бесіда: теоретичні основи та практичні аспекти. Харків: Фоліо, 2020. — 280 с.
6. Шток, В. Техніки переконання та впливу в бізнес-спілкуванні. Київ: Дніпро, - 2020.
7. Чаркіна О. А., Зайва А.С. Травматичний досвід як детермінанта професійного вибору студента-психолога. *Молодий вчений*. 2017. №10. С. 730-737.
8. Чаркіна О.А. Психологічний супровід фахівців «допомогаючих» професій в умовах пандемії. *Психологія кризових станів: наука і практика* : Збірник тез наукових робіт міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (4-6 листопада 2021 року). Київ: ГО "Інститут психології здоров'я", 2021. С. 195- 197.
9. Чаркіна О.А., Чмирь А. Суїцидальна поведінка як об'єкт кризового психологічного втручання. *Сучасні педагогіка та психологія: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень*: Матеріали міжнародної науково практичної конференції (м. Київ,

14-15 липня 2017 р.). К. : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2017. С. 99-102.

**Інформаційні ресурси:**

1. Виктимологія: проект організації „Відродження” / [www.victimology.org.ua/](http://www.victimology.org.ua/)
2. Перша психологічна допомога в екстрених і кризових ситуаціях / <https://vumonline.ua/course/first-psychological-aid/>
3. Save the Children. The children’s resilience programme psychosocial support in and out of schools / <http://pscentre.org/topics/childrensresilience-programme/>
4. World Health Organization. mhGAP Intervention Guide for Mental Health, Neurological and Substance Use Disorders in Non-specialized Health Settings. Geneva: WHO Mental Health Gap Action Programme / [http://www.who.int/mental\\_health/mhgap](http://www.who.int/mental_health/mhgap)

### Навчально-методична карта дисципліни «Кризова інтервенція»

**Разом: 120 год., з них 20 год. – лекції, 14 год. – практична заняття; самостійна робота – 86 год., модульний контроль – 2 год.**

Кількість балів за семестр	147 балів			
Модулі	Змістовий модуль I		Змістовий модуль II	
Назва модуля	I. Основи кризової інтервенції		II. Особливості кризового втручання при різних видах криз	
Лекції	1-2 (2 бали)	3-4 (1 бал)	5-7 (3 бали)	8-10 (3 бали)
Теми лекцій	<p><b>Тема 1.</b> Вплив кризового стану суспільства на особистість</p> <p><b>Тема 2.</b> Типологія кризових станів і ситуацій.</p>	<p><b>Тема 3.</b> Психічна травма і ПТСР</p>	<p><b>Тема 5.</b> Особливості кризового втручання. Принципи надання екстренної психологічної допомоги.</p> <p><b>Тема 6.</b> Методи і протоколи негайної психоемоційної стабілізації.</p> <p><b>Тема 7.</b> Психологічні інтервенції при переживанні втрати і синдромі патологічного горя.</p>	<p><b>Тема 8.</b> Психологічний супровід суїцидальної особистості.</p> <p><b>Тема 9.</b> Специфіка консультативної роботи з жертвами насильства та булінгу</p> <p><b>Тема 10.</b> Особливості роботи військових психологів та капеланів</p>
Практичні заняття	1 (10 балів)	2 (10 балів)	3-4 (20 балів)	5-7 (30 балів)
Теми семінарських занять	<p>С/з 1</p> <p><b>Тема 1.</b> Вплив кризового стану суспільства на особистість</p> <p><b>Тема 2.</b> Типологія кризових станів і ситуацій.</p>	<p>С/з 2</p> <p><b>Тема 3.</b> Психічна травма і ПТСР</p>	<p>С/з 3-4</p> <p><b>Тема 5.</b> Особливості кризового втручання. Принципи надання екстренної психологічної допомоги.</p> <p><b>Тема 6.</b> Методи і протоколи негайної психоемоційної стабілізації.</p> <p><b>Тема 7.</b> Психологічні інтервенції при переживанні втрати і синдромі патологічного горя.</p>	<p>С/з 5-7</p> <p><b>Тема 8.</b> Психологічний супровід суїцидальної особистості.</p> <p><b>Тема 9.</b> Специфіка консультативної роботи з жертвами насильства та булінгу</p> <p><b>Тема 10.</b> Особливості роботи військових психологів та капеланів</p>
Самостійна	2 (10 балів)		2 (10 балів)	
Поточний контроль	модульна контрольна робота №1 (25 балів)		модульна контрольна робота №2 (25 балів)	
Підсумковий контроль	Розрахунковий коефіцієнт: 1,47			